

AH 1820
2021Z01417

Antwoord van minister Schouten (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)
(ontvangen 22 februari 2021)

Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020-2021, nr. 1720

1

Bent u bekend met het artikel "Zoekgebieden, phishing en AERIUS" van de heer Hanekamp"? ¹

Antwoord

Ja.

2

Kunt u antwoord geven op de vraag die in het artikel gesteld wordt: "Wat maakt het dat in Nederland er willens en wetens wordt vastgehouden aan een modellensystematiek met een fundamenteel gebrek dat resulteert in een nooit haalbaar detailniveau?"

Antwoord

In het artikel van de heer Hanekamp wordt het oordeel aangehaald van het Adviescollege Meten en Berekenen Stikstof over het gebruik van AERIUS Calculator bij toestemmingsverlening. Zoals aangegeven in de kabinetsreactie van 13 oktober 2020 (met het kenmerk 2020Z18692), is het kabinet ervan overtuigd dat met het structurele pakket een basis wordt gelegd om – in lijn met het advies van het Adviescollege - minder gedetailleerd te kunnen rekenen. Samen met het RIVM onderzoekt het kabinet in hoeverre aanpassing van de rekenkundige grenswaarde van 0,005 mol/ha/jr mogelijk is. Daarnaast wordt het AERIUS instrumentarium continu doorontwikkeld en geactualiseerd op basis van de meest recente wetenschappelijke inzichten. De aanbevelingen van het Adviescollege ondersteunen deze doorlopende ontwikkeling.

3

Kunt u toelichten wat precies wordt verstaan onder maatgevende hexagonen, waar deze liggen en hoe de 'maatgevendheid' bepaald wordt?

Antwoord

¹ Weblog Jaap C. Hanekamp, 21 januari 2021, «Zoekgebieden, phishing en AERIUS» (<https://jaaphanekamp.com/blog/science/agriculture/2021-01-21-zoekgebieden-phishing-en-aerius/>)

Maatgevende hexagonen betreffen de in AERIUS gebruikte hexagonen waarvan verwacht wordt dat daarop de hoogste depositiebijdrage in een gebied plaatsvindt. Ze worden geselecteerd uit de alle relevante hexagonen in dat gebied (relevante hexagonen zijn locaties in het gebied waar habitattypen en/of leefgebieden voorkomen die in het gebied beschermd worden). Het selecteren van maatgevende hexagonen is alleen bedoeld als hulpmiddel voor AERIUS Aankoop Calculator in het kader van de Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden, die is gericht op het kunnen opkopen door provincies van 'piekbelasters': bedrijven die een relatief hoge stikstofbelasting veroorzaken op nabijgelegen Natura 2000-gebieden die stikstofgevoelig én overbelast zijn. Voor het in beeld brengen van de bijdrage van verschillende bedrijven aan de stikstofdepositie in natuurgebieden is het niet noodzakelijk om alle relevante hexagonen in de analyse te betrekken.

Hoe het selectieproces werkt, wordt uitgelegd in de 'Toelichting op rekenmethodiek Aankoop Calculator' op de website <https://aankoopcalculator.aerius.nl>.

De maatgevende hexagonen worden niet gebruikt voor andere doeleinden en hebben geen juridische status.

4

Kunt u aangeven of het klopt dat er geen eenduidige definitie van 'zoekgebied' is? Zo ja, waarom is dit het geval en welke definitie zou volgens u gehanteerd moeten worden? Zo nee, wat is volgens u de definitie van zoekgebied?

Antwoord

Onder zoekgebied wordt verstaan: een locatie waarvan onduidelijk is of een bepaald habitatype of leefgebied daadwerkelijk aanwezig is of niet. De reden voor het onderscheiden van deze categorie is dat een habitat in principe in het hele gebied waar het voor is aangewezen beschermd is. Inperking van die bescherming kan alleen als zeker is dat het habitat in bepaalde delen van een gebied afwezig is. In de praktijk betekent dit dat zo goed mogelijk in beeld wordt gebracht waar een habitat met zekerheid aanwezig is en met zekerheid afwezig is, met als restcategorie een zoekgebied. Bij habitattypen is het aandeel zoekgebied vrij klein, omdat de karteringen van vegetaties in het algemeen voldoende duidelijkheid bieden. Bij leefgebieden van soorten is dat aandeel groter, omdat daar gelet moet worden op zowel fysieke kenmerken (met name vegetatie) als op de aanwezigheid van een soort. Want leefgebied is pas relevant als een soort er ook daadwerkelijk gebruik van maakt. Bij het maken van de kaarten voor leefgebieden is geconcludeerd dat het lastig is om met zekerheid te stellen dat een geschikt leefgebied níet 'bezet' is. Dat een soort recent niet is gezien op een locatie kán veroorzaakt zijn door een te geringe waarnemingsinspanning. Vandaar dat er een relatief groot areaal te boek staat als 'mogelijk bezet leefgebied', wat in AERIUS wordt aangeduid als zoekgebied.

5

Wat vindt u van de conclusie in het artikel: "Het niet goed zoeken of vinden of kennis hebben van habitats in een bepaald hexagon kan eenvoudig gekoppeld worden aan de ontwikkeling van nieuwe natuur"?

Antwoord

Dat is een onjuiste conclusie. De term 'zoekgebied' wordt bijvoorbeeld in de Omgevingsvisie Gelderland gebruikt voor de realisatie van nieuwe natuur. Maar er is geen inhoudelijke relatie tussen het gebruik van dezelfde term in AERIUS en in bijvoorbeeld de Omgevingsvisie.

6

Kunt u reageren op de vijf observaties die in het artikel genoemd worden?

Antwoord

Per geciteerde observatie geef ik hieronder een reactie (cursief de observaties en niet-cursief mijn reactie):

"Het in leven roepen van de AERIUS aankoopcalculator maakt stikstofdepositie van het agrarische soort, ex cathedra, als het belangrijkste obstakel voor natuurbehoud en -ontwikkeling in (delen van) Nederland. Of dat zo is, is zeer twijfelachtig."

De Aankoop Calculator kan niet iets tot een obstakel voor natuurbehoud en -ontwikkeling maken: alleen uit onderzoek kan blijken of iets daadwerkelijk zo'n obstakel is. Langdurig en grondig onderzoek laat zien dat stikstof vanuit de landbouw een belangrijke oorzaak is van de ongunstige staat van instandhouding van stikstofgevoelige natuur in Nederland.

"Het ecologische werk dat kwesties, zoals in observatie 1, behoort te verduidelijken, wordt fundamenteel geplaagd door mystificaties, definitieverwarringen en een diarree aan rapportages waarin op cruciale punten, zoals in bovengenoemd WOt-technical report 171, geen helderheid wordt verschaft."

In het genoemde rapport wordt geconstateerd dat de vergelijking van oppervlakten habitattypen in heden en verleden wordt gehinderd door veranderende interpretaties van habitattypen, andere basisgegevens en daadwerkelijke veranderingen. Het bieden van helderheid is inderdaad heel belangrijk, maar is tijdrovend specialistisch werk. Daardoor kon het nog niet worden afgerond, maar de inspanningen van de betrokken overheden zijn hier wel op gericht.

"De middellange en lange termijn natuurbaten van de opkoopregeling zijn onbekend, zeker gezien de 'zoekgebieden' die óf een onbekend habitat bevatten óf staan voor 'nieuwe natuur' waarin habitatten nog 'ontwikkeld moeten worden'."

Het is inderdaad belangrijk dat het aandeel 'zoekgebieden' zo klein mogelijk wordt als gevolg van het met zekerheid onderscheiden van stikstofgevoelig en niet-stikstofgevoelig habitat. De natuurbaten van de opkoopregeling zijn echter niet wezenlijk afhankelijk van deze verheldering.

"De maatschappelijke kosten en baten van deze exercitie zijn dus ook onbekend."

Als uitvoering van de motie Geurts/Harbers (Kamerstuk 35 600, nr. 30) zal een maatschappelijke kosten-batenanalyse worden uitgevoerd waarin. Er vindt nog besluitvorming plaats of de aankoop hierin zal worden meegenomen.

"Bij punt drie hoort nog een belangrijke vraag (aan het RIVM): Bevatten de onbekende 'maatgevende hexagonen' waarmee de aankoopcalculator rekent zoekgebieden?"

Dat kan lokaal inderdaad het geval zijn. Omdat de maatgevende hexagonen vooral geselecteerd worden op de hoogte van de vegetatie (bos vangt meer stikstof in dan grasland) en op de afstand tot de stikstofbronnen, kunnen zoekgebieden voor graslanden maatgevend zijn als er geen beschermd bos in de buurt is en er tevens een stikstofbron dichtbij is.

7

Bent u het eens met de slotconclusie dat "veel te veel van de benodigde data, berekeningen, definities, kaarten enzovoort worden óf niet óf onduidelijk óf moeilijk/nauwelijks vindbaar (non-)gecommuniceerd"? Zo ja, wat gaat u eraan doen om dit te veranderen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Met die conclusie ben ik het niet eens. Zowel het kabinet als de betrokken (kennis)instellingen, zoals het RIVM, PBL en Bij12 achten transparantie in het stikstofdossier van groot belang en doen er alles aan om helder te communiceren over onder meer de staat van de natuur, stikstofdepositie-effecten, bronmaatregelen en toestemmingsverlening. Op de website van het RIVM zijn alle meetresultaten en modellen beschikbaar en door iedereen in te zien of te gebruiken. Ook het belangrijkste instrument voor stikstofberekeningen, AERIUS, is open-source software en dus voor iedereen inzichtelijk en beschikbaar. Op de websites van de Rijksoverheid (www.aanpakstikstof.nl) en Bij12 (www.bij12.nl) zijn diverse handreikingen, factsheets, beleidsregels te vinden. Ook is er een helpdesk Stikstof en Natura 2000 ingericht om burgers, ondernemers en agrariërs wegwijs te maken.

8

Kunt u reageren op de vijf conclusies in het artikel over de AERIUS-aankoopcalculator?

Antwoord

De vijf conclusies zijn een uitwerking van de stelling "Het is duidelijk dat de AERIUS aankoopcalculator mystificeert op meerdere niveaus, zoals daar bijvoorbeeld

zijn: ...". Per geciteerde conclusie geef ik hieronder een reactie (cursief de conclusies en niet-cursief mijn reactie):

"Het rekent een nauwkeurigheid voor die niet bestaat".

De rekenwijze is qua nauwkeurigheid gelijk aan die van de andere AERIUS-producten. De rekenwijze van de Aankoop Calculator is door het gebruik van de maatgevende hexagonen iets robuuster en voldoende voor het doel waarvoor de calculator is gemaakt: een hulpmiddel voor het opkopen van 'piekbelasters'.

"de onzekerheid van de berekeningen wordt niet gerapporteerd".

De onzekerheden zijn hetzelfde als bij de bestaande AERIUS-producten, zo blijkt uit de toelichting (genoemd in het antwoord op vraag 3). Voor uitleg over die onzekerheden, zie de documenten op www.aerius.nl.

"het maakt niet duidelijk - via niet-openbare maatgevende hexagonen met zoekgebieden (??) - hoe de berekeningen tot stand komen".

In de genoemde toelichting is de methode uitgelegd. De maatgevende hexagonen zijn zichtbaar voor de provincies die met de calculator werken. Ze kunnen op verzoek openbaar worden gemaakt.

"gebruikmakend van de term 'piekbelaster' wordt de politiek, het publiek en de media een betere 'natuur-toekomst' voorgespiegeld, zonder dat daar direct bewijs voor is".

Dat het gunstig voor de natuur is als 'piekbelasters' worden opgekocht, staat vast, omdat die opkoop (met name lokaal) leidt tot vermindering van stikstofdepositie en daarmee tot een gezondere natuur.

"er ligt geen brede maatschappelijke kosten-baten analyse aan deze exercitie ten grondslag."

Dat is een feitelijk juiste constatering. Maar het is niet nodig om op voorhand voor elk onderdeel van het beleid een MKBA te laten opstellen. De effecten van het structurele pakket (waar opkoop deel van uitmaakt) zijn doorgerekend door het PBL. Na de PAS-uitspraak van de Raad van State kan er overigens ook geen twijfel over bestaan dat de stikstofdepositie teruggebracht moet worden, ook om economische en maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk te maken.

